DISPUTATIO INAUGURALIS MEDICA,
De

TEREBINTHINA

Quam
DIVINO ANNUENTE NUMINE
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DN. FRIDERICO WILHELMO,
ELECTORATUS BRANDENBURGICI HEREDE, &c &c
In Illuſtri Fridericiana
GRATIOSO FACULTATIS MEDICÆ CONSENSU
PRÆSIDE
DN. FRIDERICO HOFFMANNO,
MEDICINÆ, ET PHILOS. NATURAL. PROF. PUBL.
MEDICO ELECTORALI AULICO,
h. t. DECANO SPECTABILI.
DN. PATRONO, PRÆCEPTORE AC PROMOTORE SUO OMNI PIETATIS CULTU DEVENERANDO
PRO GRADU DOCTORALI,
Summisque in Medicina Honoribus & Privilegiis rite ac legitime impetrandis
Ad d. IX. Decembr MDCXCIX. horis ante- & pomeridianis.
IN AVDITORIO MAIORI
publico eruditorum examini ſubmittit
JOHANNES WILHELMI,
Havelberg. March.

Halæ Magdeburgicæ, Typis Chriſtiani Henckelii, Acad. Typ.

31.

RPJCB

DISPUTATIO INAUGURALIS MEDICA
De
TEREBINTHINA.

PROEMIUM.

EX præſtantisſimorum remediorum claſſe eminent maxime ſummamque laudem merentur balſamica, utpote quæ corpus humanum ejusque vitales humores ab omni putredine & corruptela conſervandi & vindicandi facultate pollent inſignisſima. Cenſum talismodi balſamicorum ſubeunt præcipue illa quæ reſina ſulphurea blanda amica ſvavi ac fragranti imbuta oleoque tenui æthereo gratisſimo inſtructa, qualia ſunt nominatim ambra, ſuccinum, balſamum peruvianum, nigrum & album, de Capaiba, Styrax, Opobalſamum, Benzoe, Maſtiche, Myrrha, Terebinthina & hujus generis plura. Laudatisſimis hiſce ſimplicibus eximia ineſt hæc virtus ut corpora ad diſſolutionem putredinoſam diſpoſita, ſalva ſua textura ac mixtionis vinculo diutisſime integra ac illibata ſervent omnemque putredinem arceant, ſolent hunc in finem prædicta vel in ſpiritu vini rectificato ſolvi vel mediante igne debitaquè enchiriſi adhibita in oleum

converti quibus humidum præcipuum deſtructionis putredinoſæ principium a corporibus animantium imbibitur, aëris fermentativa vis avertitur & verminoſa corruptio impeditur, adeò ut pulcherrimo ſpectaculo talismodi balſamicis corpora animantium integra per innumeros annos oculis ſiſti ac objici poſſint. Præterea virtutem etiam cuſtodiunt corpora viva diu defendere â corruptionis labe verum alia ratione aliove operandi modo. Non enim hic uti valet in inanimatis humidum quod vincula mixtorum diſſolvere ſolet, ſuperfluum abſumitur, neque aëris fluidum diſſolvens arcetur, vel principio oleoſo ad inteſtinā putredinoſam motionē plane inepto partes obducuntur, ſed potius motu ſangvis & humores vitales totumque corpus â putredinis vi conſervantur. Motus enim eſt qui in viventibus & animatis, durationem corporibus præſtat & corruptionem avertit, & quidem circulatorius, quod ſi enim facta fuerit circulatio fluorum in corporibus intenſior, ſordes ſalinæ, ſulphureæ, ſeroſæ, mucidæ, transcolatione & evacuatione per evacuatoria debita facta à ſanguine continuo ſecedunt ut ita immunis perſtet à motu inteſtino putredinoſo. Cum igitur balſamica in ſcholis medicis ſic vocata ſanguini oleoſum tenue ſulphureum æthereum principium fœnerando augeant & intendant ſangvinis tam circularem quam inteſtinam motionem; inde fit, ut effectum præſtent dicta remedia efficaciſſimum, vitam nempe longam ac ſanam ſervando & à chronicis rebellibus morbis corpora præſervando. Cum itaque conſultum & operæ pretium eſſe arbitrarer, paulo penitius hiſtoriam balſamicorum, illorumque virtutem agendi & uſum paulo ſpecialius & accuratius exponere, Terebinthinam ex hiſce

ſce omnibus ſeligere perplacuit, cujus hiſtoriam, varias ſpecies & imprimis natale ſolum, arborem, eximium uſum ac vires præclaras in præſens ſpecimine hoc inaugurali indagare atque proponere allaborabo. Cui inſtituto ut ſummum ac venerandum Numen gratioſum ſuum addat ac porrigat auxilium ex toto pectore precamur.

CAPUT I.

Hiſtoriam Terebinthinæ quoad natale ſolum, arborem & modum colligendi proponit.

TErebinthina Græcis dicitur τεϱμιντινὴ Germanis **Terpentin**. Eſt nempe ratione naturæ ſuæ liquor transparens & clarus, reſinoſus, odoris non ingrati, ſaporis paululum acris, defluens mediante inciſione ex certarum arborum truncis & ramis.

Ordinariò tres ſpecies dantur & recenſentur terebinthinæ quæ etiam ratione arborum ex quibus proveniunt, ratione ſoli natalis, virtutis & pretii longisſime â ſe differunt ac diſtingvuntur.

Prima eſt Terebinthina Cypria quæ etiam vocatur de Chio, quoniam in abundantia creſcit in inſula Chio, ſecunda ſpecies eſt terebinthina quæ vocatur veneta & ſecundum Gallos: *la terebenthine dubois de Pilatre*, & tertia eſt communis.

Terebinthina Cypria eſt omnium pretioſiſſima & defluit ex arbore mediocris altitudinis, quæ appellatur terebinth. Arbor eſt baccifera, floret menſe aprili & fructus inſtar nucum juglandium ratione magnitudinis, ratione figuræ autem inſtar piſtaciarum profert.

Cluſius hanc arborem ad frutices refert ex eo quod illa maxima ex parte fruticaſſe viſa fuerit, nihilominus tamen & ipſe fatetur ſæpius hanc in arborem adoleſcere, id quod etiam affirmat *Theophraſtus Ereſius Lib.3.* qui generi arborum, quæ non niſi in montibus naſcuntur perpetuo virent & ineunte vere germinant, & circa tritici meſſem reddunt ſemen, accenſet. Facit idem *laudatus Autor* binas hujus arboris ſpecies, quarum altera mas altera fœmina ipſi dicitur, hæc fructum ferens illa ſterilis, in eo autem conveniunt, ut radice valida in terram profunde demiſſa truncum alant, cujus lignum forſan ob molliorem & rariorem texturam torno, ſculpturæ uſibusque aliis mechanicis minus aptum ſit vid. *cap. 8*,

Celeberrimus Botanicorum Joh. Rajus in Plantarum hiſtoria pag. 1577. poſſidere hanc arborem edocet ramos longos, raros & cinereo cortice tectos, à quorum tuberculis copioſi longo racemo producantur flores, meris ſtamineis fibris purpuraſcentibus contexti, folia autem laurinis non abſimilia, ſcribit: delapſis floribus fructus apparere parvos rubentes oblongos, reſinoſum viſcidum lentorem & nucleum includentes.

Idem optimus autor loc. cit. falſam illam aſſertionem, terebinthinam ſemper virere & nunquam ſine foliis reperiri pronunciat teſtibus avtoptis *Bellonio, Rauvvolfio, Cæſalpino & Cluſio.*

Quoad locum natalem autore *Dioſcride*, terebinthus arbor naſcitur in Cypro, Syria, & Africa, obſervante autem *Cluſio* etiam in Hiſpania, Luſitania & Gallia. In Hetruria Italiæ regione ipſam quoque ſe inveniſſe refert *Rajus loco citat.*

In Gallia autẽ & Hiſpania reſina ex hac arbore non colligi-

ligitur & tametſi *Lobelius in Tom. 2.* terebinthinam in ſylva Monſpelienſium interdum ab inflictis vulnuſculis pellucidam reſinam fundere affirmet, attamen in tam exigua copia colligitur,ut nec in propriis aromatopoliis proſtet, multò minus in noſtras transmittatur terras. Hinc *Rajus* officinis Europæis terebinthinam veram & Cypriam ignotam eſſe fidenter affirmat, & hujus loco abietinam vel lariceam ſubſtituit. Ipſe *Galenus* lariceam ſuo tempore loco terebinthinæ veræ ſubornat *vid. lib. de method. medend. ſecundum genera.*

Terebinthina hæc eſt reſina ſolida dentibus non adhærens,non fluida,pellucida, coloris ſubflavi,odoris gratiſſimi,ſaporis ſvavis,paululum acris & amaricantis. Fruſtulum hujus poſſidet Dominus Præſes ex Anglia ipſi transmiſſum, quando accenditur vaporem dat fragrantiſſimum. Per deſtillationem ſvavisſimum oleum limpidum & ſpirituoſum elargiri, quod in uri na cienda, calculo pellendo,ulceribus perſanandis, lympha corrigenda & nervoſis ac glanduloſis partibus r borandis præſtantiſſimam vim habere,Angli de eo affirmant.

Accedimus jam ad examinandam alteram ſpeciem Terebinthinæ, quæ ex arbore larice germanice **Lerchenbaum** exſtillat, & falſo venditur ſub nomine terebinthinæ venetæ. Eſt autem larix arbor è coniferarum cenſu, magnitudinem abietis æquat & indigenam recto ac procero caudice attingit,qua de re evolvi poteſt Joh. Bauhinus *in Theatro Botanico* it. *Matthiolus* & *Caſparus Hoffmannus.* Colligitur reſina hæc tempore vernali & autumnali æſtivo intenſiſſimo exiſtente calore, perforatur arbor junior usque ad medullam, è qua liquor ſtillat reſinoſus,qui excipitur vaſis appropriatis & lavatur aqua

ſim-

ſimplici ut acredo reſinæ minuatur & illa mitior evadat. Curioſe notat *Hermannus* in collectaneis ſuis, raro arbores has fundere reſinam in quibus agaricus eſt, quoniam reſina abſumitur in producendo agarico.

Naſcitur radix diverſis in locis. *Cluſius* in viennenſi ſaltu aliisque montibus, alpibus obſervavit eam in copia. Sic in alpibus Vallenſium, Stiriæ ac Carinthiæ copioſam obſervavit Rajus peregrinans. Et Caſpar Schwenckfeld *in Catalogo Stirpium & foſſilium Sileſiæ L.1.p.119.* in Baronatu Jegerndorffenſi laricem abundantem eſſe meminit.

Vitruvius autumante *Rajo Plinii* calcans veſtigia de larice pro more erronea quædam audacter conſignavit literis, inter alia autem aſſerit eandem floribus exornari & lignum ex ipſa non ardere, ſed inſtar lapidum ignis vi non poſſe conſumi. Cui aſſerto experientia Vallenſium expreſſe refragatur, ibi enim vix alia ligna præter laricem in uſum culinarem adhibentur.

Notabile eſt reſinam hanc ſive terebinthinam ex larice à Lionenſibus nobis vendi pro vero Balſamo peruviano albo. Ab aliis venditur ſub nomine uti antea dictum terebinthinæ venetæ, cum tamen ex Venetia nulla ad nos apportetur terebinthina,

Terebinthina hæc clara eſt & longe melior communi, colorem ſolet habere citreum & dentibus adhærere, id quod non facit terebinthina cypria. Cavendum maxime ne adulterata ſit additione olei terebinthinæ, id quod facile cognoſci poteſt ex conſiſtentia & odore, quando enim oleo terebinthinæ infecta eſt, vaporem ſub flamma præbet nigrum, celeriterq; accenditur & conſumitur. Ex adverſo ſi pura & ſincera eſt reſina, odorem reſinoſum ſvavem præbet, neque tam facile concipit flammam.

De-

Devolvimur jam ad Terebinthinam communem quæ paſſim magnâ in copia venditur in Germaniæ locis. Soboles arboris eſt abietinæ & piniferæ, quæ non tantum in exteris regionibus, maxime in Gallia ſed etiam Germania, ſylva Hercinia, thuringica, abundantiſſima reperitur. Terebra autem vel ſecuri infligitur vulnus arbori, aut cultro ſcinditur cortex ab imo ad ſummum, detracto cortice ſucceſſu temporis ſuccedit reſina, quæ primo eſt limpida, poſtea vero induratur, vocatur illa reſina terebinthina communis. Depnratur aqua ſimplici & agitatur ut & ſordes abluantur & acredo mitigetur. Feces ſolent petere fundum & aqua decantatâ reſina colligitur. Reſina illa quæ ſereno tempore effluit ex pino præcedente inciſione, tempore ſereno ſolideſcit & alba eſt, Gallisque vocatur Gallipot ſive Thus album. Gummi hoc etiam fundunt, & cum fuſum eſt infundunt doliis quæ Pondus 300. librarum attingunt, & hæc eſt terebinthina illa communis, quæ quo clarior eò meliot eſt. Impuriorem ex ſtrobilis & conis pini coquere ſolent.

Reſina illa quando funditur cum pauciſſima quantitati olei terebinthinæ fit exinde alba, quæ Argentorato & Hollandia affertur.

In noſtris terris terebinthina non elicitur ſed arbores tantum ſuppeditant picem, quæ in Norwegia & Finnlandia magna elaboratur in copia, cæduntur nempe arbores, lignum inditur furnis, qui habent quatuor canales, circa furnum accenditur ignis, & tunc ex ligno per canales in ollas forâs liquida manat reſina, quæ dicitur Germanis Teer ſi diutius coquitur, ſiccatur. Pix purior in aliquibus locis, fit ex reſinis Laricis, quando nempe deſtillantur per deſcenſum relinquitur pix purior & clarior.

Quod autem liquor reſinoſus tranſparens terebinthinaceus ex noſtris pinis colligi nequeat, cauſa videtur remiſſior in noſtris locis calor & æſtus. Confirmat enim experientia, quando æſtas eſt ferventiſſima pinos & arbores alias reſinoſas longe melius creſcere & copioſiorem ac liquidiorem reſinam ſuppeditare.

CAPUT II.

Præparata & compoſita ex Terebinthina tradit.

EXhibita ſic naturali Terebinthinæ ejusque ſpecierum deſcriptione, ratio inſtituti etiam poſtulat ut ex ipſis præparata & compoſita, quæ uſui medico ſervire poſſunt recenſeamus. Quicunque in ſubſtantia illam propinare & præſcribere ſolent, plerumque ut tutior ejus uſus fiat correctionem & præparationem quandam ſuperficialem inſtituunt. De Cypria & Veneta ſic dictâ quæ nullo egent correctorio propter partium ſulphurearum blandiſſimarum & puriſſimarum quibus conſtant abundantiam, illud non valet, ſed ſaltem de communi ex Strobilis ſive conis pini & abietis prodeunte, hanc aqua quadam deſtillata vel pura pluviali antequam interno uſui deſtinant, probe & repetitis vicibus lavare ſolent, non alium forſan in finem, quã ut à ſordibus & inquinamentis variis & acredine eminentiori, quæomnibus reſinis arborum intime hæret, liberetur. Certiſſimum enim hoc eſt, reſinarum elementa eſſe tenue ſubtile oleum & acidum, patet id manifeſtiſſime ex artificioſa reſinarum compoſitione, dum nempe quoduis oleum deſtillatum commixtum cum ſpiritu Nitri probe dephlegmato

to & concentrato in perfectiſſimam reſinam, inflammabilem,ſolidam in Spiritu Vini rectificato ſolubilem & cuti ac dentibus adhærentem convertitur. Quo circa non inprobabile videtur,acre illud ſal, quod ex acido & tenui oleo componitur, & in Terebinthina vulgari extraverſum quoad partem & extricatum eſt, ſufficienti affuſa aqua tepida diſſolvi & ablui, ſicuti videmus aquam cum Benzoe coctam reſolvere tenuiſſimum ſal acre cum particulis ſulphureis tenuiſſimis terreſtribus, quod deinde præcipitatum exhibet flocculos inſtar amianthi ſplendentes acredine penetranti præditas, quæ ſternutatorium & errhinum uſum habent præſtantiſſimum & vocari ſolent flores. Equidem reponi hic poſſe video,ſupervacaneam & pene fruſtraneam eſſe talismodi lotionem, imo plane rejiciendam quoniam activo ſuo principio ſimplex hoc defraudetur. At vero utut non negemus ſi fine alvum laxandi vel urinam ciendi præſcribere quis, terebinthinam velit, inutilem eſſe talem abluitionem crebriorem, attamen fateamur neceſſe eſt ſi conſolidandi & roburandi laxos fibrarum & glandularum villos nec non conſolidandi ſcopo ipſam adminiſtrare velimus,præpararionem hanc valde eſſe proficuam laudemque mereri.

Porro notiſſima res eſt, ex terebinthina deſtillari poſſe oleum tenuiſſimum, quod prompte flammam ſuſcipit & penetrantia ſua ad varios uſus medicos & mechanicos ſeſe commendat. Ejus autem præparatio ſequentem in modum ſolet adornari, nempe terebinthinæ ſumitur libra una,imponitur cucurbitæ vitreæ & in Mariæ balneo calore adminiſtrato ſatis fervido oleũ deſtillatur diaphanum pellucidum paucum tamen, quod Spiritus nomine

indigitari ſolet. Alii terebinthinam imponunt veſicæ affundunt aquam & calore ſubminiſtrato debito ignis, oleum æthereum ſumme penetrans eliciunt. Verum ſi in majori copia expetimus oleum, tam tenue, quam craſſum, cucurbita vitrea, ex qua mediante balneo prius abſtractum fuit oleum tenue, in arenam denuo collocanda eſt, & calore intenſiori addito oleum minus tenue exflavo rubeſcens eliciatur. Quod in fundo cucurbitæ reſiduum eſt, conſtituit corpus ſtabile reſinoſum quod vocari ſolet colophonia, germ. Geigenhartz.

Colophonia ſive caput mortuum terebinthinæ ſi recipiatur ad uncias quatuor & miſceatur cũ arenæ cribratæ unciis octo, acquiritur per deſtillationem ex retorta oleum ſpiſſum, acre, empirevmaticum. Notabile autem hic ulterius eſt, acidulum quoddam phlegma ſimul prodire & ſal quoddam ejusdem ſaporis, nec ſecus ac in deſtillatione ſuccini accidit, oleo empirevmatico inſidere, qua de re etiam conſuli poſſunt *Collectanea Chymica Leydenſia cap. 69. pag. 204.*

Oleum terebinthinæ in longe majori quantitate obtinetur, quando illud gumni ſimul ac ex arboribus effluxerit, deſtillationi ſubjicitur, quale elaboratur non procul à Marſellis & provincia Bordoux & hoc oleum æthereum nomine ſpiritus terebinthinæ ubique venditur & optimum eſt quod eſt clariſſimum & inſtar aquæ pellucidum, odoris fortis & penetrantis: Servari debet probe munitum, ne diminutionem patiatur, præſertim aëre exiſtente calido, neque flammam facile ſuſcipiat, ut periculum maximum inde exſurgens evitetur.

Ex oleo hoc æthereo balſamum ſulphuris vulgare confici ſolet, quod virtute revera præſtantiſſimum eſt &

ita paratur. Recipiuntur olei terebinthinæ partes tres, florum ſulphuris vel loco horum ſulphuris puriſſimi ſtillatitii partes duæ, miſcentur, induntur retortæ ut in arena calore leniſſimo fiat deſtillatio, per octo ad minimum horas, ita ut pauca quantitas olei in recipiens vas exſtillet relicto balſamo rubinei coloris in retorta. Notatu hoc loco dignum eſt, moderatum ſubminiſtrari debere calorem, aliàs intenſisſimo dato, receptaculis fortiter luto munitis & firmiter clauſis periculum grauisſimum incendii domus cum fragrore & tremulo motu ædium illarumque quaſi ſubverſione excitari poteſt, quale exemplum accidit in Pharmacopæa Clauſthalenſi ante aliquot annos, cujus rei hiſtoriam mirabilem publico communicare dignabitur alio tempore Dominus Præſes.

Parari poteſt cum oleo ſulphuris balſamum extemporaneo magis labore ex ſulphuris Hepate quod ex anatica portione ſulphuris & ſalis tartari mediante liquefactione in igne compoſitum eſt. Neque opus eſt hic deſtillatione, ſed ſub leni calore oleum tingitur ſanguineo colore. Ex eodem fundamento dependet quoque præparatio balſami ſulphuris antimonialis, quod ita paratur: Sumitur nempe uncia una ſalis lixivioſi ſulphurei ex lixivio ſcoriarum reguli ſimplicis parati, affunditur oleum terebinthinæ pellucidum ad eminentiam trium digitorum transverſorum vel loco hujus, olei Juniperi, Menthæ, Aniſi, in æquali portione, digeſtio cum leni deſtillatione inſtituitur in retorta vitrea mediante arena. Ita acquiriritur nobilisſimi uſus balſamum, ſapore, odore & virtute commendatisſimum.

Inſuper præſtantisſimæ virtutis balſamum ſulphuris

compoſitum parari ſolet ſequenti ratione: Recipe florum ſulphuris, myrrhæ electæ, aloë, maſtiches, benzoes, ſuccini ana drachmam unam, olei aniſi, juniperi, terebinthinæ ana unciam unam ſemis camphoræ drachmam unam, ſpiritus vini rectificati unciam ſemis, miſceantur invicem in cucurbita parva, & igne arenæ fac, ut leviter bulliant, ita ſpiritus balſamicus acquiritur inſtar rubini præſtantiſſimis virtutibus fulgens.

Curioſum eſt ſpiritum ſive oleum terebintbinæ cum ſpiritu nitri concentratiſſimo fumante impetuoſiſſimum & calidiſſium motum efficere, adeo ut ingens fumorum copia ex mixtura horum emergat: & quando ſatis fortis & ab omni phlagmate privatus fuerit ſpiritus, oleum in carbonem ſiccum exuritur. Quando autem phlegmate adhuc eſt dilutus generatur reſinoſa ſapa rubicunda, quæ prompte flammam igni admota ſuſcitat: Quæ experimenta in collegio Chymico celebrato ab Excell. Dn. Præſide nuper vidimus.

Notiſſimum quoque experimentum eſt, ſulphur genuinum vulgare per artificium parandi ac regenerandi, quod deſcribit *Boyleus in Chym. Scept.* & conſiſtit in eo; ſumitur nempe æqualis portio olei terebinthinæ & olei vitrioli, quæ invicem mixta per retortam vitream igne arenæ deſtillantur, ita ſulphur vulgare inflammabile in retortæ collum ſublimari affirmat. Quamvis autem experimentum probe obſervatis omnibus circumſtantiis inſtitutum fuerit, attamen non ſuccedere voluit, ſed materia quædam reſinoſa viſcoſa loco huius in collo retortæ viſa fuit, quæ tamen accenſa vaporem inſtar ſulphuris emittebat, ubi commemorandum, perfectiſſimum ſulphur communi in omnibus, etiam in conſiſten-
tia

tia & colore ſimile productum & ſublimatum fuiſſe ex oleo vitrioli & certo ſucco inſpiſſato vegetabilis à *Dn. Præſide* in eodem exercitio chymico.

Porro circa oleum vel ſpiritum terebinthinæ illud notabile meretur recenſeri, hoc ipſum difficillime disſolvi in ſpiritu vini rectificatiſſimo, etiam tartariſato, cum tamen omnia olea deſtillata ætherea promptiſſime huic obſecundare ſoleant: Rationem hujus phænomeni reddere, res videtur difficilis: Credibile tamen eſt, tenues ſalinas, acidas & aqueas partes, quæ omnibus reſinis inhærent cum oleoſis ramoſis partibus firmiter eſſe connexas, quæ deinde reſpuunt intimam unionem cum ſpiritu vini rectificato ſed potius in forma globulorum aut in ſuperfice, aut inter interſtitia, ſpiritus vini hærent.

Quod attinet compoſita ex ipſa terebinthina, nolumus hic eſſe longiores in cunctis recenſendis formulis & compoſitionibus, ſed ſaltim præcipuas quasdam hic apponere ſufficiet, ita celebres ſunt pillulæ ex terebinthina contra gonorrhæam, quarum deſcriptio in nonnullis Weſtphaliæ pharmacopæis proſtat, & talis eſt: Recipe terebinthinæ venetæ ad conſiſtentiam cum aqua roſarum coctæ unciã unam, extracti rhabarbari, drachmas duas, balſami peruviani, de capaiva ana ſcrupulos duos, oſſis ſepiæ ſuccini albi præparati coralliorum, maſtiches, terræ ſigillatæ ana drachmam unam nitri purificati drachmam ſemis, camphoræ ſcrupulũ unum miſce F. l. a, pillulæ ex ſcrupulo ſemis nro. xxx. pro una doſi. Neque hic omittendum cenſumus præparandi modum ex terebinthina pillulas, quæ exſtant in *Diſpenſatorio Brandenburgico pag. 157.* & hic eſt: Recipe terebinthinæ vene-

venetæ ad conſiſte etiam cum aqua roſarum coctæ, ſuccini, maſtiches electi, olibani aa drachmam unam ſemis boli armeniæ drachmam unam cum ſ.q. terebinthinæ. F. maſſa pillularũ in gonorrhæa fluore albo & nimiis glandularum laxitatibus valde proficua. Tandem etiam terebinthina celebratiſſimas pillulas Becherianas ingreditur. Cæterum terebinthinam venetam recipiunt complures aquæ ſpirituoſæ, ut nempe balſamica & oleoſa vis deſtillatione eliciatur. Ejusmodi aqua eſt B. Frid. Hoffmanni contra gonorrhæam communicata in *theſ. pharmac. pag.* 27. & hæc eſt: Recipe herbæ menthæ ſiccæ uncias tres, ſem. ruthæ, agni caſti aa uncias duas ſemis, foliorum dictamni unciam unam, radicis ireos florentinæ uncias duas, terebinthinæ venetæ uncias decem, vini generoſi albi menſuras tres, fiat deſtillatio in Mariæ balneo. Uſum hæc aqua non tantum habet contra gonorrhæam, ſed & fluorem album fœminarum, præmiſſa ſufficiente purgatione. Capiat æger cochlearia duo mane horis duabus, vel tribus horis ante paſtum, & veſperi quatuor horis à cæna.

Aquas nephriticas, quæ partim ad pellendum calculum, partim ad læſam ſubſtantiam conſolidandam valde proficuæ ſunt, ingredi quoque ſolet. Exemplum poteſt eſſe tale: Recipe ſucci petroſelini libras duas, herbæ ſelleri, chærefolii, hederæ terreſtris, millefolii dracunculi hortenſis, Pimpinellæ ana manipul. duos baccarum juniperi libram ſemis, milii ſolis uncias tres terebinthinæ venetæ uncias quatuor, ſpiritus vini menſ. jv. Stent per aliquot dies in vaſe clauſo, poſtea deſtillentur: Doſis ad præſervationem cochlear unum vel duo, in curatione tria vel quatuor, tempore matutino vel ventriculo vacuo. Ipſa terebinthina ingreditur quoque aquam Anhaltinam

nam famigeratisſimam cujus uſus multorum annorum experientia probatisſimus fuit, non ſaltim externe in affectibus arthriticis, rhevmaticis, verum etiam interne, in expellendo calculo, cujus efficaciam etiam extollit idem *B. Hoffmannus pag. 45. Clav. Schrœderian.* ubi tamen notandum, ſi interne illam velimus adhibere propter majorem penetrantiam convenienti aqua deſtillata dilui debere.

Meretur quoque huc apponi balſamum ſic dictum Hiſpanicum, cujus vires conglutinandi vulnera intra breve temporis ſpatium mirifice extolli ſolet, Compoſitio talis eſt: Recipe olei vetuſtisſimi uncias jv, terebinthinæ uncias vjji frumenti integri unciam unam ſemis florum hyperici uncias duas, radicũ cardui benedicti valerianæ aa. unciam unã, thuris el. unc. jj. Radices & herbæ groſſo modo cõtundantur & ollæ imponantur, ſuperfundendo tantum vini albi, ut omnia ſubmergantur, ſtent per biduum, deinde adde frumentũ, & oleum, coque ad vini conſumptionem, deinde forti facta expreſſione, addatur terebinthina & thus, & iterum ebulliant, demum reponantur in vaſe cum alembico ad uſum.

Celebre quoque eſt balſamum Loccatelli, quod & externe & interne in ſanandis vulneribus & ulceribus præſtantisſimæ efficaciæ eſt legitime uſurpatum: Deſcriptio autem hæc eſt: Recipe olei hyperici veteris libr. ſemis, ceræ albæ, terebinthinæ optimæ, ana uncias ſex, balſami peruviani unciam ſemis, ſantali rubri drachmas duas, vini malvatici quantum ſatis: Coquantur leni calore in balſamum conſiſtentiæ mediocris, cujus doſis eſt drachma ſemis ad unam in juſculo calido.

Cæterum terebinthina omnia fere Chirurgorum emplaſtra ſolet ingredi, item ungventa digeſtiva non

tantum ob meliorem ſolutionem mixtionemque ingredientium, verum potisſimum ob virtutem ſuam temperatam balſamicam qua abſtergit, mundificat, conſolidat & roborat fibras partium ſolidarum læſas.

CAP. III.

Vires terebinthinaceorum ſpecialiùs recenſet.

Uſus terebinthinæ latisſime ſeſe extendit. Dioſcorides ipſam omnes antecellere reſinas confitenter aſſerit: *Clarisſimus D. le Mort. in pharmaceutica medica phyſica p.64.* hoc elogium ipſi tribuit: Terebinthina, inquit, quaſi univerſale diſſolvens menſtruum omnium ramoſorum puriorum exiſtit, tam ad ſolutionem, quam ad mixtionem faciendam illorum corporum, imo plura dantur in hoc genere reſinoſa quæ terebinthinæ conſortium immediatum expetunt, antequam ullo modo diſſolutiones ulteriores admittere debet: Sic gummi copal primo diſſolvi debet in terebinthina, alias difficilius cum aliis permiſcere ſeſe ſinit absque empirevmatis contractione. Et *p.55. l.cit.* diverſis, ait, adjicitur oleis ad facilitandam unionem & ſolutionem, hinc quoque ingreditur omnia emplaſtra ungventa & ſimilia præparata.

Quod attinet autem vires præſertim terebinthinæ vulgaris & lariceæ adhibita olim fuit magno cum ſucceſſu in ſcabie lepro ſa, tinea & aliis cutis defœdationibus, vel per ſe vel cum aliis in ungvento. *Galenus* ipſa ſola pſoram ſanavit, *vid. lib.8. de ſimpl. med. facult.* Neque hic objici debet, aliam hanc fuiſſe terebinthinam, etenim & ipſam lariceam aſſumſiſſe & in uſum vocaſſe ex compluribus probabile videtur, ſiquidem ipſe Galenus lariceam

ceam ſuo tempore loco terebinthinæ vendidit, alteram pro altera ſæpius ſubſtituit, ut ex *libro ejus de medicamentis ſecundum genera* ſatis patet, ubi etiam affirmat, quod laricea omnia illa, quæ terebinthina vera poſſit, efficiat.

Wagnerus in Hiſtoria naturali Helvetiæ curioſa p. 296. hujus reſinæ uſum in ſcabie pſora, tinea valde laudat. Ratio enim eſt facilis, mundificat enim & glandulas nimium relaxatas roborat, à ſalibus autem ſtagnantibus corroſas conſolidat, & quoque ulteriorem ſeri corroſivi & lixivioſi generationem in ſubcutaneis vaſculis impedit. *Simon Pauli in Quadripart. Botanico* in capitis vulneribus, ubi vel à plaga vel etiam poſt trepanationis uſum dura menix nuda detegitur, hujus reſinæ uſum valde proficuum pronunciat. In omnibus ulceribus & recentibus vulneribus ſanandis commode terebinthinam admiſceri externis *Dodonæus in Hiſtor. ſtirp. 857.* docet, quoniam non evidentem obtinet acrimoniam, qua ulcera irritare poſſit. Imo ſi verum eſt, quòd judicat *Dodonæus libro citato*, abietis lachryma pro laricea à Galeno habita & reputata fuit, quod & *Bauhini, Rondeletii, Cluſii & Simonis Pauli ſententia* eſt, qui ſimilem uſum ac effectum habere aſſerunt, hinc non video, cur tam anxie à ſe invicem ſoleant diſtingvi, præſertim cum externa differentia, ſi recentes ſint, vel exigua vel plane nulla.

Sed placet jam paulo accuratius terebinthinæ uſum internum eximium in variis affectibus enarrare. Primum itaque terebinthina ad dragmam unam cum vitello, ovi ſubacta & cum aqua deſtillata ſumpta alvinam regionem probe expurgat: uti id experientia manifeſtum eſt; De purgante autem hac virtute poteſt etiam inter alios videri *Wagnerus l. c. p. 297.* Ineſt enim omnibus ferme

me

me gummatibus ſal quoddam acre, quod reſolutum fibrillas membranarum inteſtinalium inſultando contentorum ejectionem facilitat atque promovet, ſicuti id luculenter videmus in gumi ammoniaco, myrrha, ſagapeno, benzoe, quæ cuncta pilulas antihypochondriacas & antihyſtericas laxantes ingrediuntur non ſine levi effectu, utpote ſucci acidi, qui alias reſpuunt & eludunt aliorum purgantium vim & quibus hypochondriacorum regio valde ſcatet egregie talismodi gummatibus purgantur & evacuantur. Acidum enim corroſivum ramoſo & oleoſo horum contextu excipitur infringitur, ſicque ſaturatur & corrigitur, ut adeo convenientisſimum ſit pro purgandis acidis morboſis ſuccis.

Præterea utiliſſima terebinthina eſt interne in affectibus renum & veſicæ, dum ſale acri tenui glandulas & ſiphunculus renales irritat & ſeparationem urinæ promovet, nec minus viſcoſam tenacem materiam in urinariis tubulis renum hærentem & calculi materiam præbentem detergit atque diſſolvit: inſuper particulis oleoſis viscoſis ſubſtantiam renum & veſicæ aberoſione inflammatione & exulceratione læſam, quod ſæpiſſime in truculentis & diuturnis calculoſis harum partium affectionibus accidit, rurſus conglutinat & compagem laxatam unit & firmat; Quocirca paſſim ab autoribus practicis terebinthina in ſubſtantia probe cum vitello ovi mixta & propinata cum ſpecifica quadam aqua, magnopere commendatur, ad ardorem urinæ mitigandũ, in ulcere veſicæ, nephrithide, purulenta mictione & ad renes detergendos incarnandos eosque à calculo purgandos.

Simon Pauli in Quadripart. Botan. pag. 538. de laricea noſtra ſive veneta inquit: Inſigniter eſt utilis ubi renes vi-

viſcida pituita & calculo obſtruuntur, in aqua chærefolii, petroſelini, fragorum aut ſimili addito tantillo vitelli ovi ſoluta & crebrius propinata, urinas pellit, & pectoris vitiis, ac gonorrhææ medetur. *Foreſtus* paſſim in obſervationibus ſuis magis ad præſervationem quam curationem calculi illam adhibet: At vero ſi jam calculus eſt præſens commodiſſime propinari poteſt ſine ulla prævia præparatione, quod *Hildanus* aliquoties expertus eſt *vid. ejus obſerv. pag. m. 545.* Quidam in infuſo cum cereviſia levi accedente prope ignem deferveſcentia pro potu ordinario ipſa in calculo viſcerumque obſtructionibus laudabiliter utuntur. Obiter hic notari meretur, quod terebinthina, licet frequenter uſurpetur, non æque ut reliqua diuretica noceat, cujus phænomeni *Georg. Horſtius decad. 8. qv.* 1. *de calc. ren. & veſic.* rationem reddere conatur inquiens; caliditatem terebinthinæ temperatam membris coctione dicatis amicam eſſe: At magis nobis arridet ratio *Riverii, Tom. 1. prax. l. 8. c. 1.* quia ſcilicet alvum ſimul laxat, & per eam craſſiores educit humores, qui à cæteris potiſſimum diureticis ad renes adducuntur.

In paroxyſmo vero calculoſo exhibitionem ejus non ſvademus, ſed conſultius eſt ante ipſum vel poſt eum mitiorem factum adhibere, ita enim optime arenulæ è renibus eliminantur, deinceps in thoracis affectibus non ſine utilitate adhibetur, illam enim ab omni immunditie pulmonis purgare nec non infimum ventrem ſcribit *Rajus*: l. c. confert quoque porro uti ait, veteri tuſſi, ſpirandi difficultati, & ſputo ſangvinis. In phthiſi cum lacte ſulphuris ſi exhibeatur maximam præſtare ibi opem ſcribit *Hartmannus in Tirocin. Chymic.*

In gonorrhæa & fluore albo ipſam terebinthinam in

ſubſtantia vel coctam aut deſtillatam magnas præſtare vires res inter chirurgos & medicos notisſima eſt, & revera hic terebinthinacea fere omne abſolvunt punctum, præſertim ſi cum ſpecificis purgantibus acuantur vel balſamum etiam peruvianum admiſceatur, ut pote ſerum copioſum & vitioſum partim per renes & alvum educunt, glandulas & veſiculas ſeminales nimium laxatas roborant, ſordes abſtergunt, & dilaceratas partes conſolidant, optimè hunc in finem adhibentur in forma pillularum deſuper bibendo ſerum lactis vel etiam lac calidum. Hæ ſunt præcipuæ, quibus terebinthina, imbuta eſt vires in medicina & chirurgia repertæ expertisſimæ, circa quas tamen illud adhuc venit monendum, peropportune terebinthinam hanc ſumi vel in bolo vel ſub forma pillularum aut placentularum; Deinde exiguum vel plane nullum ejus uſum eſſe debere, quando ventriculi adeſt debilitas: Recte enim à *Celeberrimo Wedelio in Amœnitatibus materiæ medieæ l. 2. ſ. 3. cap. 4.* ventriculum debilitare terebinthina dicitur ex multiplici experientia, hinc etiam cum ſtomachicis ſpirituoſis merito debet propinari vel ſi imbecillitas ſtomachi adſit major, præparata ex ea nempe ſpiritus, aquæ deſtillatæ cæteris paribus magis ſvaderi debent. Subjectis tamen robuſtioribus commodisſime per ſe exhiberi ſvadet idem laudatus *Wedelius* & quidem in maſſa pillulari, *vid. l. c. p. 239.* neque ſine ratione, utpote analyſi chymica craſis & textura mixti à qua forma & virtus medicamentoſa dependet, planè deſtruitur, & præparata exinde longe aliam induunt naturã à priori plane diverſam, aliasq; vires & operandi modum nanciſcuntur. Videmus id manifeſtisſimè in china chinæ ceu ſpecifico optimo antifebrili, lumbricis terreſtribus

ceu

ceu laudatisſimo antepileptico: quæ deſtillata & igne reſo-
tuta virtute hac plane exuuntur & defraudantur: Unde
non ſine ratione Arnoldus *de Villa nova* ſimplicia longe
antefert præparatis & compoſitis, & dolum eſſe, inquit,
uti compoſitis ubi adſunt ſimplicia: Egregius quoque
locus de hac re extat *in Helmontio Tractat. diſpenſat. Moderno p. m. 372.* dum inquit, deteſtatus ſum multorum
ſimplicium compoſitiones, eo quod ſi ad odorem ſanati-
vum alium de ſuper adjunxeris, qui priorem ſupprimat,
palliet, in ſe convertat, vel ſimul ex utroque neutrum
ſuſcitet; ſcivi exinde, vim ſpecificam ſanativam abolitam
fore, irritumque effectum ab ægro optatum,

Circa uſum & applicationem ſpiritus terebinthinæ
& ex ipſa præparatorum monenda adhuc veniunt. Nimirum cautiſſime calidiſſima hæc remedia adhibenda
eſſe interne præſertim quando calor præternaturam
corpus afficit alvus obſtructa & ſtatus plethoricus præſens, tunc enim maximum damnum inferre ſolent, quotidiana experientia id edocente, renes enim hac ratione
facile diſponuntur ad inflammationem exulcerationem imo ad calculum: In phthiſicis calor facili negotio
per præpoſterum balſami ſulphuris terebinthinacei uſum ſuſcitatur. In menſium ſuppreſſione idem balſamus ſulphuris adhibitum; antequam ſecta fuerit vena &
inteſtinalis regio a copia & ſaburra vitioſorum humorum purgata, ſæpe numero calorem internum maximum cum anxietate præcordiali excitari non ſine periculo ſolet. Diabetem ab ejus improvido uſu productam
notavit Wedelius in Miſcellaneis Nat. Curioſ. In gonorrhæa caute etiam cum validiſſimo hoc medicamento
mercandum eſt, lenta n. febris niſi prudenter adhibeatur

hoc

hoc ipſo facile inducitur. Autor itaque ſum, ut in ſubjectis præprimis tenerioribus, ætate juvenili tempore æſtivo, temperatura cholerica bilioſa parciſſime vel plane non adhibeatur. In robuſtioribus autem pituitoſis, ruſticis & duriori vitæ generi addictis paulo liberalius uſurpari poteſt, ubi tamen ſemper generalis regula debet valere, ne plethoricis, ne alvo obſtructa vel calida intemperie laborantibus offeratur. Refracta doſi ſi miſceatur cum tinctura tartari, elixirio ſpnevmonico carminatico, ſpiritu ſalis ammoniaci vinoſo in plurimis affectibus ejus uſus non erit de nihilo.

Externe autem ſpiritum terebinthinæ maxime ſi cum axungiis animalium rite mixtns fuerit in nervorum ac ligamentorum contractionibus tenſionibus nec non relaxationibus egregium auxilium præbet ſi calide partes paralyticæ ipſo inungantur. Boyle ſpiritum hunc in Tractat: de ſpecificorum remediorum natura adverſus contracturam ceu ſummum & divinum remedium extollit. Ad ulcera cacöethica mundificanda carnem ſuperfluam abſumendam & putredinem arcendam cum ſpiritu vini dilutus chirurgis fert opem exoptatam, præſertim in læſionibus partium nervoſarum & tendinoſarum. Spiritus terebinthinæ, imo ipſa terebinthina, cadavera â putredine & corruptione præſervare optime poteſt. Sed hæc propter paginæ anguſtiam jam ſufficiant.

INgenii dotes demiror, docte WILHELMI,
Queis dulces fructus divite meſſe legis.
Nam dignam LAURUM Tibi FRIDRICIANA paravit,
Quam jam conſequeris fertilitate tuâ.
Sic ſudaſſe, Machaönamque fideliter artem
Aſſiduis ſtudiis ſic didiciſſe juvat.
Pectore ſincero Tibi gratulor; atque medenti
Sit præſto JESUS, ſupplice corde precor.

Aüditori ſuo Eruditionis & modeſtiæ laude ornatisſimo omnia fauſta apprecatur

PRÆSES.

UT corpus ſanum res omni dignior auro eſt,
Ac ipſa ægrotis vita moleſta ruit:
Sic etiam quisquis morbos devincere novit,
Non certè exiguo dignus honore venit.
Vidit id, & docto Sapientia priſca labori
Msxima pro merito præmia conſtituit.
Hæc cum jam pariter, WILHELM Doctisſime, adire
Suſcipiens, Specimen prodere in arte pares,
Gratulor, & fauſtum finem conaminis opto,
Et mox ad Praxin proſpera quæque precor.

Honoris ergò ſcribit.

G. E. STAHL, D.
P. P.

J699
H699d
11-09